

Praescutellum: un peu au dessus du mésonotum et dépassant les bords latéraux du scutellum. Il est un peu plus clair que le reste du thorax.

Scutellum: brun-noir à noir, brillant et lisse.

Métanotum: lisse, noir; une étroite bande ronde entre le scutellum et l'épinotum vus de côté.

Pronotum: ne fait pas saillie en dehors du mésonotum.

Epimeron du mésothorax un peu sculpté.

Epinotum: peu pubescent, avec un très grand stigma. Les autres parties sont brillantes avec une fine pubescence.

Pétiole: écaille petite, placée obliquement; largeur 51,2 microns, hauteur 166,4 microns.

Abdomen: couvert d'une pubescence fine et dense. A l'extrémité des cinq premiers segments abdominaux, une seule rangée de poils sur le cinquième segment deux rangées de longs poils visibles déjà au grossissement $12,5 \times$.

Pattes: coxa et tibia plus sombres que le reste, avec une fine pubescence couchée. La longueur de la dernière patte chez le type (préparation 12) mesure 1,665 mm.; à la patte antérieure un fort strigille (83,2 microns).

Ailes: aile antérieure transparente, avec les nervures jaune-brun.

Ptérostigma d'un brun sale (chez le type 380 microns de long).

L'aile antérieure aussi bien que l'aile postérieure pourvues d'une pubescence fine et dense, le bord inférieur portant de nombreux poils (64 microns de long).

Aile antérieure: longueur: type: 2,47 mm, cotype: 2,368 mm.

Aile postérieure: longueur: type: 1,596 mm, cotype: 1,471 mm.

Longueur de l'individu: Type: 2,331 mm, Cotype: 1,997 mm.

La longueur du mâle pourra donc être estimée en moyenne entre 1,5 et 2,6 mm.

1) Largeur de la tête chez le type: 526,5 microns, largeur du thorax (mésonotum): 505,6 microns.

2) Les mesures exactes des articles de l'antenne pour le No 732, prép. 5 sont:

art. 1: 85,4 microns.	art. 2: 38,4 microns.
art. 3: 44,8 microns.	art. 4: 48, microns.
art. 5: 44,8 microns.	art. 6: 48, microns.

art. 7: 51,2 microns.	art. 8: 44,8 microns.
art. 9: 57,6 microns.	art. 10: 57,6 microns.
art. 11: 110,08 microns.	

VERDWIJNENDE CULTUURPLANTEN. MEIDOORNHEGGEN.

Kroenekrane, wo vliegt geer hein,
Noa Ingeland? Ingeland is gesjloate.
De sjeutelkes sind gebroake
Wanneer zulle veer nuuje kriege.
Es 't keurke riep is
Es de meule stief is
Es de poppe danse
Op de dōresjchance.

Uit A. Theunissen:
Folkloristische Aanteekeningen.

In de oudste tijden bestonden de grenzen tusschen landerijen uit strooken grond die van nature met houtgewas begroeid waren; een vorm van natuurbosch dus. De boomen werden als kopboomen gesnoeid voor brandhout en allerlei andere doeleinden; soms tot op 2, soms tot op 4 meter hoogte.

In lateren tijd plantte men opzettelijk zulke boomen, zooals haagbeuk, esch, eik, olm, beuk en berk, op een rij; meestal gemengd, soms één soort uitsluitend.

Wanneer door het omvallen of afsterven van deze boomen open plekken ontstonden, werden deze opgevuld met nieuwe boomen van dezelfde soort of met doornige heesters, als sleedoorn, meidoorn, kruisbes, zuurbes, wilde rozen en in den Z. O. hoek van Zuid Limburg ook hulst en mispel. Bij gebrek hieraan werden de opengekomen ruimten ook wel „getuund", d.i. opgevuld met gesnoeide takken van kopboomen of met afgesneden slee- en meidoorns. De vogels hielpen ook mee door het uitzaaien van zaden van allerlei houtgewassen, o.a. lijsterbes, bramen, roode kornoelje, vlier, hazelaar, liguster, klimop, Geldersche roos, aalbes en kruisbes.

Nog later werden hagen aangelegd met struikgewas dat men als jonge plant uit de bosschen haalde, meestal soorten die doornig waren en gesnoeid konden worden. Zelden kwamen hagen van één soort struiken voor: hazelaar o.a. te Gulpen (Berchem), Heerlen (Euren), hulst te Cottessen en Euren, wilde liguster, vlier, berk (Eperheide).

Gele kornoelje, die hier niet inheemsch is, werd alleen om den tuin bij de woning geplant. Van hulst en gele kornoelje (konkernulle) vindt

men thans nog ca. 200-jarige heggen respectievelijk bij Simpelveld (g'n Huls), Cottesen, Euren en bij Heerlen (Morgensterhof).

Ook van sleedoorn bestaan nog enkele zeer oude heggen o.a. te Heerlerheide (Huskenweg). Deze maakte echter te veel lastige uitloopers, daarom viel de keuze op meidoorn.

Wanneer deze hier als haag werd aangeplant, heb ik nog niet zeker kunnen vaststellen. In overeenkomsten en pachtcontracten uit de 16e eeuw werd er reeds melding van gemaakt. Men moet in aanmerking nemen dat de oude meidoornheggen al wel twee- of driemaal kunnen vernieuwd zijn.

Het gebruik van heggen om weiden en boomgaarden zal zich ook wel langzamer verbreiden hebben, omdat het alleen een praktisch doel had, in tegenstelling met hagen om siertuinen, die aan de „mode” onderhevig waren.

Aanvankelijk waren het heggen van één- en tweestijlige meidoorn door elkaar. De éénstijlige had echter steeds de overhand. Hagen met uitsluitend tweestijlige struiken heb ik hier nooit gezien. Ook in het wild is de tweestijlige plant veel zeldzamer.

Heel oude heggen met beide soorten vindt men thans nog in de buurt van Simpelveld en Vaals. Ook treft men hier bastaarden aan. Zij zijn te herkennen aan de één- en tweestijlige bloemen en de één- en tweekernige vruchten aan dezelfde struik of in dezelfde tros.

Toen de ervaring leerde dat de tweestijlige plant haar takken meer boogvormig uit liet groeien en die van de éénstijlige meer rechtop bleven staan, verzamelde men alleen exemplaren van de éénstijlige, om zelf jonge haagdoorns op te kweken. Men kon echter niet beletten dat onder de zaailingen bastaarden ontstonden waarvan sommige dezelfde groeiwijze hadden als de tweestijlige.

Tenslotte betrof men de meidoorns uit kwekerijen als „reinkultuur” van éénstijligen.

Beide soorten moeten in bijna geheel Europa altijd inheemsch geweest zijn, getuige de fossiele vondsten. In de plioceene klei te Reuver (niet in die van Tegelen en Brunssum) vonden Cl. en E. Reid (The pliocene flora of the Dutch Prussian Border 1915) steenkernen van de éénstijlige. Uit 't Cromerien zijn beide soorten bekend, evenals uit het pleistoceen van de Provence, waar zij te samen met hazelaarresten voorkwamen.

In Italië waren volgens Crescentius (1561) reeds vóór 1400 meidoorns als heg geplant. Van daar zou het gebruik naar Engeland overgebracht zijn. In 1611 raadde Standish aan, drie rijen in plaats van één te planten, opdat de haag nog meer ondoordringbaar zou zijn en aan den voet meer gesloten zou blijven. In Schotland zouden de soldaten van Cromwell het eerst meidoornheggen aangeplant hebben.

In Duitschland vinden we reeds bij Lonicerus (1557) de éénstijlige meidoorn beschreven en afgebeeld, maar er wordt alleen 't geneeskundig doel van vermeld. Dippel (Laubholzkunde 1892) geeft voor de tweestijlige als datum van aanplant 1753, voor de éénstijlige 1775.

Balusius heeft in 1677 het Capitulare de Vilis van Karel de Groote nader uitgewerkt. Het laatste hoofdstuk bevat een lijst van nuttige gewassen, die ieder pachter moest kweken. Meidoorn wordt hier echter niet vermeld, wel *Mespilarius* (mispel).

Caesar verhaalt in zijn „de bello gallico” over de Nerviers. Dit moet een dapper volk in Henegouwen geweest zijn, dat het den Romeinen blijkbaar zeer lastig maakte. Om te beletten dat de ruitery van naburige stammen hun nederzettingen plunderde, topten zij jonge boomen, lieten de takken in de breedte uitgroeien en plantten bramen en doornstruiken daartusschen en vormden zóó een omheining. Deze natuurlijke verschansing belette niet alleen het binnendringen, maar zelfs het inkijken. Sommige meenen dat met „sentes” deze doornstruiken bedoeld zijn, ofschoon hieronder doorgaands doornige gewassen in het algemeen bedoeld worden.

Dodonaeus maakte in de eerste uitgave van zijn Cruydtboeck (1554) nog geen gewag van de meidoorn. Met „haagbesien” moeten bramen en met „witte hagedoorn” zuurbes bedoeld zijn. In de tweede vermeerderde uitgave (1563) wordt van witte haagdoorn gezegd dat hij in alle landen bekend is, en in bosschen, langs wegen en om tuinen geplant wordt. Hij noemt de hagedoorn hier *spina acuta* of *oxyacantha*. De afbeelding komt echter alleen met de éénstijligen overeen. Beide meidoornsoorten zijn nog lang na Dodonaeus door de plantkundigen verwisseld. Eerst Jacquin (1773) heeft beide nauwkeurig beschreven en afgebeeld.

Pelletier noemt bij de planten, in 1610 op Walcheren verzameld, ook *Crataegus ocy-*

cantha: „id est acuta spina”, doch deze kwam daar uitsluitend als sierheester voor.

W. van Dijk (Overveen) deelt mij mede dat in J. Evelyn: *Sylva or a Discourse as Forest Trees* 1703 (de eerste druk verscheen in 1664) te lezen is dat de Hollanders voortreffelijke vestingen bouwden, die zij met meidoornhagen versterkten. (Evelyn leefde in den tijd van den vestingbouwer Menno van Coehoorn, die o.a. de plannen ontwierp voor den bouw van het Fort St. Pieter bij Maastricht en de vestingwerken der Hooge en Bossche fronten dezer stad verbeterde).

De heggen werden geplant op het „es-campe”, dit is de helling tusschen den voet der wallen en de gracht.

Behalve een versperring op zich zelf, vormde zoo'n heg een middel om te voorkomen dat puin en stukken muur in de gracht zouden rollen en deze zouden opvullen, waardoor de belegeraar gemakkelijker toegang tot de wallen zou krijgen. Zulke meidoornheggen moeten er ook om Haarlem zijn geweest, dat in 1572 belegerd werd.

Reeds in de 15e eeuw plantte men een meidoorn als grenspaal of wegwijzer bij landwegen of bij kruising van veldwegen. Men verkoos een boom omdat deze niet frauduleus verplaatst kon worden zooals een steen, en vooral een meidoorn omdat hij niet zoo hoog werd en daardoor minder last gaf aan de veldgewassen dan b.v. een linde, eik, haagbeuk of esch.

In de Publications van 1867 worden grensmeidoorns op heel wat plaatsen genoemd, o.a. bij de heerlijkheid Stevensweert 1472: onder Haensbergh plach enen hagendoorn te staan; Van den Bijvanck van Bemelen 1416: Op ten Steinweech en op gen Bijhem in den hoef bij eynen hagendoren, dae steijt ein stein in der Beghijnendaal. (Men trouwde zeker de steen niet meer). Soms was 't ook een mispel, b.v. in de Herlichheijt Eijss 1520 en 1571: al bie den mespelboom.

In een groot akkerveld kan men nu nog zulke oude grensmeidoorns aantreffen. Hun ouderdom is echter al even moeilijk te bepalen als die van een heg. Een meidoorn groeit eerst vrij vlug, maar na 50 jaar neemt de diktegroei slechts zeer langzaam toe. Omgevallen grensmeidoorns met een stamomvang van 1,30 m hadden 90 jaarringen, terwijl bij een meidoorn-boompje van 48 jaar de stamomvang 90 cm kan

bedragen. Men liet ze meestal maar éénstam-mig opgroeien.

Soms plantte men de heg op een verhooging (walheg) die verkregen werd door een greppel te graven en de uitkomende grond op den kant te leggen. Op deze wijze werd het uitbreken van het vee uit de wei nog beter voorkomen.

Naar gelang de haag diende voor koeien- of paardenweide, liet men de stammen tot 1½ of 2 meter opgroeien voordat ze getopt en gesnoeid werden. In de omgeving van de Graatheide bestaan nog heel lage meidoornheggen van ½ m, die voorkomen dat de schapen de landerijen oploopen.

Meidoornheggen worden „geschoren” met een hegschaar. Als men de toppen der stammen laat opgaan, worden deze om de 3 of 4 jaar gesnoeid met hegbeitel en met hamer en met behulp van wanten van zwaar leer (döreheisjche). 't Snoeihout dient voor „döresjchance” (takkenbossen om den bakoven te stoken), deze takkenbossen worden gemaakt met behulp van een „zessele” (heep of snoeimes) en om de zwakke of opengekomen plekken te „tuunen”. Hiervoor zijn dezelfde dik lederen wanten nodig („tuunheisjche”).

Men scheert ze meestal in den vorm van een loodrechten muur, overal even breed, even hoog en dik. Soms laat men op regelmatige afstanden aan een stam de takken opgroeien om deze later bij te snoeien in den vorm van een vogel of bol. Ook ziet men wel boog- of pijlervormig gesnoeide hagen. Soms leidt en snoeit men een paar meidoorns boogvormig over een tuindeur of tuinhek; of men maakt er een afdak, priëel of kapelke van. In het N. O. van Zuid Limburg worden meidoorns waaivormig geleid.

Als sierstruik in parken moet de meidoorn reeds vóór 1600 zijn aangeplant. Men vindt er thans nog meer dan honderdjarige boomen van, of boomvormige struiken te Heerlen (Terworm); lichtroze, roode, karmijnroode en dubbelbloemige variëteiten dateeren van lateren tijd. Zij worden op hoogstam geënt.

Nu de meidoornheggen worden vervangen door prikkeldraad, omdat dit minder verzorging vereischt en geen voor de fruitboomen schadelijke insecten herbergt, stemt het tot vreugde, dat tuinen vaak toch nog met levende hagen worden omheind en dat door de Rijkswaterstaat fraaie ligusterhagen worden onderhouden langs het Julianakanaal.

A. DE WEVER, Nuth.